

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

**Commentaria et disputationes scholastica in Summam D.
Thomae Aquinatis**

Nazarius, Johannes P.

Coloniae, 1621

Tertia Controversia. An principium quod spiratuum per se ac necessario
postulet pluralitatem suppositorum?

[urn:nbn:de:hbz:466:1-82303](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-82303)

lem; *si in eterno Patre*, &c. dico propositionem A illam esse impossibile, & ad illam duo sequi contradictoria per intrinsecam consequentiam. Nam si persona patris per absolutam proprietatem constitueretur, sequeretur patrem non esse consubstantialem filio, & consequenter patrem non esse patrem. Sequela probatur; quia distinguerentur pater & filius per absolutam; ac proinde per essentiam; igitur filius procederet à patre diuersus in essentia sicut creatura: cui non nisi metaphoricè conuenit filia-

Obiectio 4. Tertiū. Principium quo istarum processionum est essentia cum relatione constitutiva personæ producentis; ergo cum iam suppositum est constitutum cum sufficienti principio quo, ut est essentia vel voluntas, intelligitur sufficiens principium productionis in tali natura; igitur eo ipso, quod pater & filius intelliguntur esse constituti ut completa supposita diuinæ naturæ, intelligitur ut sufficiens principium cuiusque actionis & productionis possibilis, tam creationis quam spirationis; ergo principium Spiritus sancti ut sic dicit ipsum patrem & filium immediatè, ut sunt vnum in virtute spirandi, & non constitutum per relationem spirationis. *Resp.* falsum esse antecedens formaliter & præcisè sumptum. Nam ut supra diximus ex D. Th. principium quo processionis Spiritus S. est essentia sub ratione communis notionis, quæ est spiratio. Et quemadmodum generatiua potentia dicit essentiam sub ratione paternitatis: ita spiratiua potentia, quæ est principium quo, dicit essentiam sub ratione spirationis; igitur principium quod erit spirator constitutus ex essentia & spiratione. Quomodo verò in spiratore claudantur Pater & filius, satis explicauimus.

Obiectio 5. Contra eandem conclus. argum. Suar. Idem est sufficiens & immediatum principium productionis per voluntatem, quod est principium productionis per intellectum; ergo sicut pater ut constitutus sua proprietate personali immediatè generat, ita etiam immediatè spirat; & è cōuerso sicut non potest dari constitutum commune immediatè producens per intellectum, ita nec per voluntatem. Consequ. clara est. Antecedens patet; quia amor procedit ex cognitione: unde idem est amans qui est intelligens; ergo idem etiam immediatè producit amando qui producit intelligendo. Et eadem (inquit) ratio cum proportionem est ad filium applicanda; quia licet ille non sit principium productionis per intellectum, quia per illam accipit esse; tamen supponitur persona intelligens ante productionem per voluntatem; ergo iam constitutus per suam proprietatem sicut immediatè amat cum patre, ita etiam immediatè producit per illum amorè quicquid naturaliter produci potest. Patet consequentia; quia iam habet voluntatem & amorem cum prioritate originis ad processionem voluntatis; ergo habet cum tota secunditate, & cum omnibus requisitis ad illam productionem. Non igitur constitutum aliquod commune, sed pater & filius immediatè spirant. *Resp.* idem esse sufficiens & immediatū principium productionis per voluntatem, quod est principium productionis per intellectum; sed non secundum eandem potentiam, quæ est essentia cum relatione; nam pater est principium generationis per essentiam, prout est paternitas: productionis autem Spiritus sancti per eandem essentiam, prout est spiratio. Et quia essentia & relatio in Deo est subsistens, ideo pater ut pater est, principium

est immediatum productionis filij: ut spirator autem est principium immediatum productionis Spiritus S. Et idem dicendum est de filio, qui per spiratiuam potentiam, quæ est essentia, voluntas & spiratio, producit Spiritum sanctum ut principium eius proximum & immediatum. Ad argumentum ergo admissio antecedente in bono sensu, negatur consequentia; quia licet sit idem principium, alia tñ & alia est potetia siue principium quo producit: & consequenter alio constituitur in esse patris & alio in esse spiratoris: quāuis vtriusque productionis sit immediatum principium, ut ante diximus. Secundò negatur antecedens formaliter sumptum; quia non est idem principium secundum eandem potentiam, & consequenter non est idem principium quo, ac proinde non est eadem ratio formalis principij, licet sit idem principium materialiter: idem suppositum producens: quod tamen non est totum id quod est principium; cum plura includat principium spirationis quā pater, ut patet ex dictis.

CONTRA secundam concl. argum. Mol. Non datur tertia ratio, quæ intrinsecè includat rationem spiratoris & patris & filij, quasi ex illis nostro modo intelligendi coalescens: eo pacto quo ex essentia & paternitate constitui nostroque intelligendi modo quasi coalescere ratio patris intelligitur; ergo &c. *Resp.* dari tertiam rationem, quæ est ratio spiratoris, in qua clauditur essentia, spiratio, pater & filius modo superius explicato. Sicut etiam in vna ratione Dei clauditur essentia, relationes & personæ.

CONTRA tertiam concl. eadem ferè militans argumenta, quæ contra primam.

CONTRA quartam sunt argumenta, quæ referunt & solunt Capr. Cai. & alij expositores D. Thom. super hoc a. Contra eandem concl. argum. Vsq. In Deo est tantum vnum principium, nec plura sub illo assignari possunt; ergo nomen illud principium non supponit confusè. Anteced. probatur; quia sub eo non possunt assignari pater & filius tanquam singularia illius, tamen si sint illius nominis connotata. *Resp.* nullam esse consequ. eo quod nomen principij, sicut hoc nomen Deus, vim habet termini singularis: & secundum hanc rationem plura sub illo singularia non possunt assignari: habet etiā vim termini communis: & secundum hanc rationem in pluribus inueniuntur suppositis, pro quibus confusè supponit, ut ostendimus infra q. 39 a. 4. Hanc suppositionem quidam dicunt esse non Logicam, sed Philosophicam. De hac legendi sunt Ban. & Zmek. super hoc art.

De sententia Durandi & Arimin. nihil diximus, quia sufficienter fuit à recentioribus confutata.

TERTIA CONTROVERSIA.

An principium quod spiratiuum per se ac necessario postulet pluralitatem suppositorum?

PRIMA sententia est Scoti in 1. dist. 12. quæ explicat Rada contr. 16. a. 1. tribus conclusionibus. Prima est. Non est conditio necessario requisita ad spirandum, quod spirator sit vnica tantum persona, nec quod sint plures personæ. Secunda conclusio. Conditio necessario requisita ad spirandum est, quod virtus spiratiua sit in re priori, & re ipsa distincta à Spiritu S. siue illa res sit vna persona siue plures. Tertia conclusio. Spi-

Sententia
Doborum.

ritus sanctus ex ordine, qui est inter intellectum & voluntatem diuinam, necessariò est à duabus personis, licet hæc dualitas per se non requiratur.

D. Thom. hic in resp. ad 1. & in 1. dist. 17. qu. 1. a. 2. docet Spiritum sanctum procedere à patre & filio in quantum sunt vnum, & in quantum sunt plures modo superius explicato, & latius inferius explicando. Cuius sententiam sequuntur omnes eius discipuli & expostores dicentes cum Caiet. principium spiratiuum quod exigere necessariò & per se pluralitatem suppositorum & non per accidens aut solum concomitanter. Quamuis Cai. supra a. 2. sententiam Scoti non improbabilem reputauerit. Sed Cai. sensum aperiemus inferius.

Resolutio.
Aperitur
Status con-
trouersie,
& proba-
tur emanationem
spiritus S.
per se possu-
lare plurali-
tatem suppo-
sitorum in
spiratore.

CONSIDERANDUM est primò emanationem siue productionem, qua aliquid ab aliquo producit, mediam esse saltem modo nostro concipiendi inter producentem & productum. Quod igitur alicuius emanatio siue productio sit necessariò, ac per se à pluribus diuinis suppositis dupliciter potest intelligi. Vno modo ex parte producentis, quia scilicet ea est producentis natura, vt in pluribus sit vna specie ac numero indiuisa personis: & emanatio siue productio, ex eiusdem proueniat nature potentia, quatenus personis omnibus est communis: & hoc modo creature productio necessariò ac per se ex diuinis omnibus sibi vendicat esse personis, quia nimirum potentia, qua producit creatura, diuinitati continet ea ratione qua reperitur in tribus secundum omnes eius perfectiones absolutas: ex quibus vna præcipua est creatiua potentia. Conuenit igitur creature per se ac necessariò à tribus diuinis personis produci ex parte producentis: & ob eandem causam non conuenit per se, sed quali per accidens ratione ipsius creature productæ à pluribus emanare personis; nam cum sit eadem singularum potentia & operatio ad extra personarum, æquè perfecta esset quævis mundi creatura, si ab vna sola produceretur persona, sicut modo est à tribus emanans. Alio modo potest esse siue intelligi productio alicuius à pluribus personis necessariò ac per se ex parte producti: quando scilicet ea est natura siue ratio aut proprietas rei productæ, vt eius emanatio non nisi à pluribus esse possit, si suo debet gaudere constitutiuo: vt exempli gratia: si mundus aut Angelus sua essentiali perfectione careret, data hypothese quòd ab vna crearetur persona. De priori sensu nulla potest inter Catholicos esse dissensio. Nam supposita Trinitate personarum in diuinis pater & filius in omnibus vnum sunt, in quibus non distinguit inter eos oppositio relatiua. Certum est autem non opponi relatiuè patrem & filium secundum virtutem aut actum spirandi; igitur productio spiritus S. pluralitatem exigit personarum ex parte productæ. Quæstio igitur est de posteriori sensu, quem etiam præfert propositæ controuersie titulus, ac dilucidè satis exprimit ea ipsa verborum forma. Quæsitum est enim an principium quod spiratiuum per se ac necessariò pluralitatem posset personarum, adeò vt principium spiratiuum vt sic, siue spirator vt sic esse non possit absque pluralitate suppositorum scilicet patris & filij: quod est querere: an processio spiritus S. ex parte ipsius amoris procedentis: siue, an spiritus S. procedens ex sua proprietate personali pluralitatem exigit personarum in principio quod spiratiuum siue in spiratore: an autem illi sit solum per accidens & concomitanter annexa, vt

de principio creatiui dictum est.

Secundo obseruandum est, processionem amoris dupliciter posse considerari. Vno modo absolute siue in communi præcindendo à singulis huius processionis modis. Alio modo vt processio talis amoris, qui est spiritus S. Et rursus processio spiritus S. dupliciter potest considerari. Vno modo vt est processio spiritus S. vt sic. Alio modo vt est processio spiritus S. prout hac personali proprietate constituitur & à quatuor alia persona distinguitur. Si sermo sit de processionem amoris vt sic siue præcisè, certum est eam per se ac necessariò non requirere pluralitatem suppositorum in suo principio spiratiui; quoniam processio amoris vt amor est, hoc solum exigit, vt sit à verbo siue notitia diligentis, qua representatur obiectum, & à voluntate vt elicitiua potentia, cui non necessariò conuenit, vt vna numero sit in multis suppositis: vt patet in Angelis & hominibus in quibus perfecte procedit amor etiam amicitia, qui tamen est ab vno supposito. Nam etiam amicitia semper sit ad alterum, atque adeò inter duos se inuicem amantes, non est tamen in duobus his amor vnus numero, sed à duobus amantibus duplex amicitia perfectus spiratur amor. Postulat igitur amor præcisè sumptus, vt sit à verbo tãquam principio formali motiui voluntatis, & à re verbo representata vt finaliter mouente, à voluntate vt principio quo, & à volente vt supposito seu principio quod. Hæc autem omnia in vnico possunt reperiri supposito; igitur processio amoris vt sic pluralitatem non exigit personarum, ac proinde neque processio spiritus S. vt amor est præcisè, suppositorum pluralitatem postulat necessariò; alioquin omnis amor talem exigeret pluralitatem. Et quoniam in Deo potest concipi ratio spiritus S. absque processionem eius à filio, vt patet ex supra dictis art. 2. idcirco processio spiritus S. vt sic non postulat per se suppositorum pluralitatem in spiratore; Quævis. n. secluso per intellectum ordine originis inter filium & spiritum S. non esset inter eos realis distinctio, & essent vna persona; vtriusque tamen hæc vna rationem & proprietatem haberet verbi scilicet amoris, non minus perfecte quàm nunc habeat cum distinctione reali. Esset itaque tunc spiritus S. & tamen non à duabus sed ab vna sola persona. Denique si loquamur de processionem spiritus S. prout est hæc indiuidua persona tali proprietate constituta: dicendum est illud in sui principio productiuo necessariò postulare suppositorum pluralitatem scilicet patrem simul & filium, vt vnum spiratorem & duos spirantes. Cuius veritatis multa solent à Doctoribus & A. nostri D. expostitoribus argumenta produci.

Processio amoris vt sic

Processio spiritus S. vt sic.

Processio spiritus S. vt hæc persona.

1. argum.

Primum argumentum illud est, quod sæpè repetit D. Thom. ex August. in 6. de Trinit. c. 5. & alijs patribus præsertim quæst. seq. art. 1. ad 3. vbi sic loquitur. Spiritus S. dicitur esse nexus patris, & filij; quia cum pater amet vnica dilectione se, & filium. & e conuerso, importatur in Spiritu sancto, prout est amor, habitudo patris ad filium, & e conuerso, vt amantis ad amatum: sed ex hoc ipso, quòd pater & filius se mutuò amant, oportet, qd mutus amor, qui est Spiritus sanctus, ab vtroque procedat. Et in 1. sent. distinct. 10. quæst. 1. artic. 3. hæc habet verba: Quando aliquis placet sibi in aliquo, trahit se in illud, & coniungit se illi, quantum potest, ut a vt illud efficiat suum: & inde est, quòd amor habet rationem vniendi amantem, & amatum. Et quia Spiritus sanctus procedit vt amor, ex modo processionis habet, vt sit vnio patris & filij. Et infra: Pater, & filius dicuntur vnum

spiritu sancto non effectiue, sed quasi formaliter. Sed est forma duplex: quadam manens & quiescens in his quorum est forma: & sic per modum forme se habet ad personas diuinas essentialiter diuina: & sic vniuntur formaliter amore essentiali. Est, & aliquid formaliter vniens non quasi inherens, sed quasi procedens ab utroque, vntorium, ac si diceremus, aliqua duo corpora vni per aliquem liquorem ab eis procedentem: & ita pater & filius vniuntur Spiritu S. Hæc ibi.

*Caetani
obicit.*

D. fensio.

Sed discursum hunc Cai ait esse deficientem; quia connectere, vniere & similia, non conueniunt (inquit) Spiritui S. ex proprietate personali, sed ex inclusio amore essentiali. Hanc tamen ego rationem D. Tho. arbitror esse omnium efficacissimam, eo quod non solum communia, sed etiam propria complectatur amoris personaliter dicti. Quamuis enim connectere & vniere sic absolute conueniant amori ut amor est & ad amorem essentialem in Deo pertineant: connectere tamen & vniere per modum vnius impulsus à duobus vnius voluntatis ac volitionis suppositis procedentis soli conuenit amori personali ex eius proprietate constitutiva. Cum enim ut ante diximus, nulla sit oppositio inter patrem & filium in hoc, quod est spirare Spiritum sanctum: necesse est ab vna simplicissimaque patris & filij voluntate, per vnum ac simplicissimum actum procedere personalem amorem, qui est Spiritus sanctus, qui hoc ipso quod amor est perfectissimus, ex sui propria & intrinseca ratione sibi vendicat, ut à mutua patris & filij dilectione procedat, alioquin non adequaretur terminus actui se mutuo diligentium patris & filij: nec dilectionis obiecto complectenti simul essentiam & personas; nec procederet Spiritus S. ut amor perfectus, ut etiam deducit Richardus de S. Victore lib. 3. de Trinitate c. 3. 7. & 11. dicens amorem esse non posse perfectum neque iocundum, nisi sit saltem duorum: & amoris plenitudinem ex sui natura plura postulare supposita. Hoc quod præcipuum esse diximus argumentum, alio modo explicat Vasq. disputat. 150. c. 2.

*Caetani
Suar. q. 11.*

Sed ait Suar. hac ratione conuinci quidem de facto Spiritum S. procedere à duabus personis, quia de facto est nexus duorum: non tamen probari hoc per se conuenire Spiritui S. ex vi sue proprietatis personalis. Nam quando (inquit) August. dicit Spiritum S. esse nexum, non dicit denominationem hanc illi conuenire sub illa formalitate seu perfectitate, sed solum de facto ita esse. Neque etiam hoc formaliter pertinet ad rationem vel perfectionem amoris: amor enim patris quatenus diligit seipsum, non minus perfectus est, quam sit amor patris & filij quatenus se mutuo diligunt; ergo si esse posset pater prima persona seipsam diligens absque filio, non minus esset productiua per amorem, quantum est ex perfectione amoris. Sed ex his nihil minuitur, sed magis aperitur prædictæ rationis efficacia. In hoc enim posita præcipue videtur esse controuersia: an supposita personarum in Deo trinitate, Spiritus S. ex propria sua ratione siue ex personali suo constitutiuo processione sibi vendicat à duabus personis scilicet patre & filio; ut ait sanctus Thomas; an per accidens tantum & concomitanter concurrat filius ob naturam cum patre identitatem, & in ijs omnibus conuenientiam in quibus patri non opponitur relatiue, ut opinantur Scotus & alij. Dicimus nos, cum ait Aug. & alij Patres & Scholastici spiritum S. esse nexum patris & filij, intelligendum esse per se & ex propria ratione personali, ob rationem superius

assignatam: ubi etiam cum Richardo diximus ad perfectionem amoris pertinere, ut sit mutus & sit nexus amantium. Nec verum est (supposita in Deo trinitate personarum) æque perfectum esse amorem patris quo seipsum diligit, sicut amor patris & filij quatenus se mutuo diligunt: Amor enim quo pater intelligitur seipsum præcisè diligere, non fertur ut sic in obiectum adequatum diuinæ dilectionis, quod est diuinum bonum confurgens ex absolutis omnibus & relatiuis. Quamuis enim ut art. 3. q. 29. notauimus cum Caetano, relatio formaliter & incommunicabilis non dicat perfectionem neque imperfectionem, necessaria tamen est ad complementum infinitæ perfectionis & bonitatis in Deo, cuius vna natura ex sui infinitate tribus subsistit incommunicabilibus subsistentijs. Hoc verò bonum adequate respicit vna voluntas patris & filij se mutuo diligentium, & amorem spirantium, qui est intrinsecus eiusdem dilectionis terminus: ac proinde simul cum patre & filio infinitè dilectus. Sicut igitur essentia diuinæ perfectio pluralitatem exigit personarum & relationum: ita diuini amoris perfectio pluralitatem exigit sese mutuo diligentium, & vnum numero amorem spirantium. Quod autem addit Suar. si esse posset pater prima persona seipsam diligens absque filio &c. ad rem non facit, loquimur enim supposita personarum in Deo trinitate, quæ tota simul vnum est infinitæ dilectionis obiectum; præcisè verò filio, iam non esset Deus, ut est, nec Spiritus S. eadem esset numero persona, quæ nunc est, nec eiusdem rationis. Nos verò loquimur de spiritu sancto prout hæc numero persona est tali proprietate constituta.

Secundum argumentum sumatur ex propria ratione distinctiui personalis in diuinis, quæ est oppositio secundum relationem originis. Igitur, ut Spiritus S. distinguatur à filio, necesse est ut ab eo procedat sicut à patre. De materia huius argumenti late differimus in art. 2. huius quæstionis. Hoc utitur Zumel. disp. 4. concl. 2. quem lege, si placet.

Tertium argumentum deducitur ex personali proprietate constitutiva spiritus S. Quia spiritus S. prout nunc procedit, dicit ex vi sue processione habitudinem relatiuam ad patrem & filium; ergo per se respicit & requirit utramque personam ad sui productionem. Antecedens patet ex supradictis de principio spiratiuo siue spiratore, ad quem diximus cum D. Th. requiri ut conditionem necessariam pluralitatem suppositorum: quod hic etiam affirmat Cai. & explicat Zum. post 3. concl. suam. Consequenter verò probatur; quia relatio per se & quidditatiue respicit suum terminum adequatum: terminus autem adequatus relationis constitutiuus spiritus S. est spirator, qui id est realiter quod pater & filius, & vnum ac immediatum cum eius productionis spiritus S. principium; igitur ad patrem & filium ut ad vnum principium & distinctas personas per se refertur spiritus S. Hoc ferè discursu latius explicato ad institutum probandum utitur Suar. lib. 10. c. 6. n. 6. & 7.

Sed contra probationem antecedentis argumentatur Val. id quod per se & formaliter concurrat ad productionem alterius & influit in illud, non est productionis conditio, sed principium aut de ratione principij productiui: at duo supposita diuina, ut duo sunt, per se etiam concurrunt ad productionem spiritus S. ergo dualitas suppositorum non est conditio, sed pertinet ad rationem principij Spiritus

*Secundū ar.
gumentum.*

*Tertium ar.
gumentum.*

Val obicit.

solus.

tus S. *Resp.* primò falsam esse minorem formaliter loquendo de dualitate suppositorum, ut dualitas est. Nam licet supposita patris & filij, ut supposita sunt, claudantur in ratione principij spiratiui, & sint ipsum principium quod spiratiuum, dualitas tamen eorum est conditio talis principij. Secundò dico, supposita illa ut duo concipi ut conditionem comparatione rationis formalis & constitutiui principij spiratiui. Tertiò dico, D. Th. & Cai. nunquam asseruisse duo supposita scil. patrem & filium esse præcisè conditionem principij spiratiui. Quartò dico, sicut existentia suppositi agentis est eius conditio, quatenus agens est, ita vnitas vel pluralitas, quia sicut vnumquodque se habet ad esse existentie, ita ad vnitatem vel pluralitatem, quæ consequitur esse, prout est indiuisum aut diuisum. Itaque si esse est suppositi agentis conditio: eadem ratione vnitas vel pluralitas eiusdem erit conditio quatenus agens est.

Vasq. solus.

Postremo respondet Vasq. c. 3. dualitatem suppositorum non esse conditionem requisitam, ut essentia siue voluntas cum relatione spirationis sit potentia spirandi; cum tota potentia æquè sit in patre sicut in filio. Sed dicimus (inquit) duarum personarum proprietates esse conditiones, non potentie spirandi secundum se, sed ipsius spiratoris & principij, quod idem est ac si diceremus, ut per hanc potentiam talis persona producat cum tali proprietate characteristica, nempe proprietate nexus duorum, tota ipsa potentia debet esse communis duobus suppositis, quæ per illam tanquam per communem formam producant: sic enim fit, ut dilectio qua procedit Spiritus S. sit communis amor & habeat rationem nexus, quam alias non haberet. *Sed hæc ratio* æquè probat duarum personarum proprietates, ut due sunt, esse necessariae ut conditiones potentie, sicut spiratoris, & ipsius spirati quatenus nexus est. Nam, si talis potentia in vna sola persona sine tali conditione satis esset ad producendum, iam superflueret altera, nec dualitas esset in spiratore necessaria. Et confirmatur, quia spirator non exigit talem conditionem, nisi quia potentia talem postulat conditionem, ut sit ei ratio operandi: potest enim esse perfecta potentia cum negatione necessariae conditionis ad agendum: cum alia sit ratio potentie & alia conditionis, ut sit actu agendi ratio.

Reijcitur sol. 1. q. 4.

4. arg. ex Cai.

Quartum argum. est quo utitur Cai. Si processio Spiritus S. necessario est à patre & filio; igitur est ab eis in quantum tales; ergo in quantum plures. Probatur hæc sequela, quia non sunt intelligibiles ut sic nisi ut plures.

5. arg. ex Val.

Quantum argum. est, quod adhibet Val. Quidquid Spiritui S. iam competit est de eius ratione; sed etiam ei competit ut procedat ab utroque; ergo id ipsum est de eius ratione. Maior probatur, quia est ens simpliciter necessarium, cui nihil accedit. Minor est de fide.

Reijcitur vasq. Val.

Sed diceret Scotus maiorem esse veram de eo, quod competit ei secundum se, non autem in ordine ad alia supposita. Ad probationem admitteret necessitatem, sed negaret perfectitatem.

6. arg. ex D. Th.

Sextum argumentum est D. Tho. in 1. dist. 29. a. ult. ad 2. Diuersa est ratio creationis, & spirationis; quia spiratio præexigit distinctionem in supposito: unde est aliquo modo a pluribus suppositis, in quantum distincta sunt: cum sit operatio personalis: sed creatio est opus essentie diuine: unde est opus suppositi indiuisi, prout essentia significatur ut id quod est, ut hoc nomine Deus. Hæc ibi. Et confi-

fit vis rationis in hoc, quod spiratio est operatio personalis, & præexigit duas personas; ergo est ab eis, in quantum distinctæ personæ sunt; alioquin non differret ab opere creationis: nec esset operatio personalis per se & formaliter de persona relatiua loquendo, ut distinguitur contra essentiam, tam in abstracto, quam in concreto sumptam. Quomodo verò creatio personis in Deo relatiuis conueniat supra diximus in primo notabili cum Cai.

Vltimum argum. est D. Th. in a. 2. huius quest. quod Vltimū argumētū ex D. Th. probat amorē à verbo necessario procedere. Cuius efficaciam ostendimus cumulatè in 2. controu. illius a.

PRIMA CONCL. Processio amoris ut sic non exigit necessariū, & per se pluralitatem in principio spiratiuo. *Conclusio- nes dedu- ctæ, & pro- bant.*

SECUNDA CONCL. Processio Spiritus S. ut sic non exigit per se pluralitatem suppositorum in principio spiratiuo.

TERCIA CONCL. Processio Spiritus S. ut est hæc persona tali proprietate constituta, exigit non tantum ex parte producentis, sed etiam ex parte ipsius Spiritus S. procedentis per se, & necessario pluralitatem suppositorum in principio spirationis, siue (quod idem est) Spiritus S. ex vi, & ratione sue processionis, & proprietatis personalis exigit necessario, & per se pluralitatem personarum in spiratore: aut (quod idem est) principium quod spiratiuum exigit necessario, & per se pluralitatem suppositorum. Hanc conclusionem probant ea septem argumenta, quæ produximus ex D. Th. & alijs.

CONTRA secundam concl. militat præcipue 1. ob. cōt. 2. primum argumentum, quo probata est tertia concl. *Sed Respondet Cai.* quem sequitur Moli. connectere & vnire & similia conuenire Spiritui S. ex amore essentiali inclusio, non autem ex proprietate personali. Quod verum esset data hypothese, quod Spiritus S. à filio non procederet. *Sed Caietan. & Mol. con- futatur.* Sed diximus, non esset tunc eadem proprietas, nec ratio Spiritus S. & esset alia numero persona ab ea, quæ nunc est. Quomodo autem amor personalis, qui nunc est, conueniat nexus & unio ex proprietate personali, & non tantum ex essentiali inclusio declaratum est supra.

CONTRA tertiam concl. argum. Scotus. *Ob. 1. cōt. 3. concl.* *Primum.* Virtus spiratiua tam perfecte est in vna persona, sicut in vtraque; ergo solus pater absque filio posset spirare Spiritum S. ergo ea pluralitas suppositorum non est necessario & per se requisita, sed tantum per accidens. Probatur antecedens; quia virtus spirandi est voluntas diuina, ut in supposito priori origine processione voluntatis: at voluntas ut in supposito &c. æquè perfecta est in solo patre simul & filio. Eodem ferè argumento utitur Rada. *Resp.* in virtute siue potentia spirandi duo considerari. Vnum est ipsa virtus, quæ constat ex essentia, voluntate, & relatione communi scil. spiratione, quæ virtus est principium quo productionis Spiritus S. & hæc tota & perfecta est in solo patre: sicut in patre simul & filio. Alterum est conditio necessaria, ut talis virtus sit actu principium quo productionis: & hæc est duplex relatio subsistens. scil. paternitas, & filiatio coniunctim, siue pater simul & filius, ob rationes superius assignatas; quia scilicet Spiritus sanctus ut amor etiam personalis procedit ut nexus, &c. Et præterea quia relatio constitutiua Spiritus sancti respicit ut terminum adæquatam spiratorem, qui necessario est pater & filius &c. *Solut.* *Secundo respondeo,* in virtute siue potentia spiratiua duo claudi. scil. essentiam siue etiam voluntatem & relationem communem spirationis; quæ,

quoniam eadem est realiter paternitati & filiationi, utramque complectitur: adeo ut nomine potentiae spiritalis comprehendatur essentia & relatio spirationis, cum relationibus paternitatis & filiationis ab ea praesuppositis, & eidem identificatis. Vnde ad argumentum dico, antecedens verum esse de virtute spiritali quo ad omne absolutum, quod in recto significat: non vero quoad omne relatum quod connotat siue significat in obliquo: sicut ait D. Th. *q. 42. a. 5. ad 3. de potentia generandi* eam scilicet esse communem tribus personis quantum ad essentiam, sed quantum ad notionem, quae connotatur, propriam esse patris. Et haec mihi videtur omnium optima resolutio.

Respon. 1.

Contra primam respons. est argum. Valen. supra confutatum. Contra eandem respons. argum. Rada. *Primò*: Quia distinctio inter personas diuinas, & pluralitas earum nec est ratio formalis principij creativi, nec conditio; ergo neque est conditio principij spiritali. *Respond.* nullam esse consequ. ob rationem superius assignatam: & praefertim quia Spiritus S. procedit ut nexus &c. *Sed contra* arguit Rada. Spiritus S. dicitur nexus patris & filij, quia nectuntur in Spiritu S. sicut in communi producto: at creatura est commune productum; ergo etiam creatura dicitur nexus trium personarum, quod est absurdum: *Primò*; quia personae non necessario nectuntur in creatura, quia libere eam produciunt: *Secundò*; quia est res inferioris ordinis. *Respond.* Spiritum S. esse nexum, non quomodocunque, sed ut terminum dilectionis intrinsecum ipsa dilectione productum: quod de creatura dici non potest.

Solut.

Replica

Sol.

Inf. 2.

Solut.

Secundò principalem responsionem sic arguit. Si pluralitas suppositorum est conditio necessaria ad spirandum, sequitur, quod pater non producit Spiritum S. Probatur sequela; quia pater non est plures personae sed una; ergo &c. *Respond.* nullam esse consequ. Ad probationem negatur sequela. Non enim sequitur patrem non producere, sed patrem solum sine filio non producere: quia pater simul cum filio coniunctus conditionem habet pluralitatis, quam neuter seorsum habet.

Alia eiusdem authoris argumenta ex dictis facilem habent solutionem, ex quibus etiam diluuntur, quae hic produciunt expolitores & solvunt.

PRÆDICTAS esset addenda QUARTA CONTROVERSA de veritate propositionis: *an scilicet haec propositio, Pater & filius sunt unum principium Spiritus S. proprie & rigore sit vera?* Sed quoniam hic eam perspicue & eruditè versant & definiunt expolitores, ac praefertim Zum. *disp. 1.* idcirco laborem nostrum in ea diligentius examinanda superuacaneum existimamus.

Summ.

Molina.

Differunt hic Zum. *disp. 3.* & Molina *disp. 3. & 4.* de regulis obseruandis circa nomina diuina abstracta & concreta, adiectiua & substantiua, absoluta & respectiua. Sed huius quaestionis propria sedes est in *q. 39. art. 4. & 5.*

Vide quae scribit Cai. circa responsiones ad argumenta D. Tho.

Circa respons. ad 4. argum. ubi S. Tho. negat hanc propositionem, Pater & filius sunt unum principium, quod est pater; quoniam ut inquit Bannes, fumendo relatum illud, quod, restrictiue est falsa propositio, quamvis copulatiue sit vera: censet Mol. simpliciter esse concedendam; quoniam (inquit) relatum quod, cum sit neutrum, refert principium subsistens commune patri & filio, nempe spiratorem; spirator autem

Mol. diffam. res. itur.

A est principium quod est pater & filius: Sicut unus Deus est pater & filius. Sed hoc argumento non probatur nisi veritas sensus copulatiui. Cum itaque propositio sit ambigua, non est simpliciter admittenda.

QVAESTIO XXXVII.

De nomine Spiritus S. qui est amor, in duos articulos diuisa.

DEinde quaeritur de nomine amoris. Et circa hoc quaeruntur duo.

Primò, Vtrum sit proprium nomen Spiritus sancti.

Secundò, Vtrum pater, & filius diligant se Spiritu sancto.

Ratio ordinis.

IN EXORDIO quaestionis praecedentis reddita est ratio ordinis trium quaestionum de Spiritu S. quarum haec est secunda, quae duos habet articulos. In quorum primo quaeritur quid nominis, & simul etiam quid rei Spiritus S. quatenus ut amor concipitur, & amoris vocabulo significatur. In secundo quaeritur denominatio ex eodem Spiritu S. quatenus amor est, ad patrem & ad filium deriuata, & hac propositione significata; *Pater & filius diligunt se Spiritu sancto.*

ARTICVLVS PRIMVS.

Vtrum amor sit proprium nomen Spiritus sancti.

AD Primum sic proceditur. Videtur, quod amor non sit proprium nomen Spiritus sancti. Dicit enim August. *lib. 15. de Trin.* Nescio cur sicut sapientia dicitur & pater, & filius, & Spiritus sanctus, & simul omnes, non tres, sed una sapientia, non ita & charitas dicatur pater, & filius, & Spiritus sanctus, & simul omnes una charitas. Sed nullum nomen, quod de singulis personis predicatur, & de omnibus in communem singulariter, est nomen proprium alicuius personae. Ergo hoc nomen, amor, non est proprium Spiritus sancti.

2 Praeterea, Spiritus sanctus est persona subsistens: sed amor non significatur ut persona subsistens: sed ut actio quadam ab amante transiens in amatum. Ergo amor non est proprium nomen Spiritus sancti.

3 Praeterea. Amor est nexus amantium, quia secundum Dion. *4. c. de diu. nom.* est quadam vis unitiua: sed nexus est medium inter ea, quae connectit, non autem aliquid ab eis procedens. Cum igitur Spiritus sanctus procedat à patre, & filio (sicut ostensum est) videtur, quod non sit amor, aut nexus patris, & filij.

4 Praeterea. Cuiuslibet amantis est aliquis amor: sed Spiritus sanctus est amans. Ergo eius est aliquis amor. Si igitur Spiritus sanctus est amor, erit amor amoris, & Spiritus à Spiritu. Quod est inconueniens.

Sed contra est, quod Gregor. dicit in **Hom. Pentec.* Ipse Spiritus S. est amor. *Hom. 30. in Euang. circa princ. illius.*

Respond. Dicendum, quod nomen amoris in diuinitatibus sumi potest essentialiter, & personaliter. Et secundum quod personaliter sumitur, est proprium nomen Spiritus sancti, sicut verbum est proprium nomen filij.